

דף שיח: "שלא תקלקל ותחריב את עולמי" נוכח משבר האקלים

*תוכני הפעילות מיועדים לצורכי הדרכה והוראה בלבד, ואין לעשות בהם כל שימוש אחר מעבר לשימוש זה.

*בשל אורכו של דף השיח, אפשר לבחור רק את הקטעים המתאימים לקבוצה.

"בשעה שברא הקדוש ברוך הוא את האדם הראשון, נטלו והחזירו לפני כל אילני גן עדן ואמר לו: ראה מעשיי, כמה משובחים הם! וכל מה שבראתי, בשבילך בראתי. תן דעתך, שלא תקלקל ותחריב את עולמי. שאם קלקלת, אין מי שיתקן אחרריך".
קהלת רבה (וילנא), ז, א (יג)

שאלות לדין ושיח:

- ? מהי אחריות האדם לפי המדרש?
- ? המדרש מציין "בשבילך בראתי" – האם המשמעות של זה היא שהאדם יכול לעשות שימוש במשאבי הטבע לצרכיו?
- ? איזו מערכת יחסים מוצגת במקור בין האדם והעולם?
- ? מהו, לפי המדרש, מקום האדם בעולם? באיזו דרך "מפשר" המדרש בין תפיסת כל אדם את עצמו כתכלית הקיום ובין הצורך לשמור על הבריאה ולטפחה?

בראשית

מילים ולחן: דון מקלין / תרגום: רחל שפירא

אפשר ורצוי גם להשמיע את השיר

קישור ליוטיוב: <https://www.youtube.com/watch?v=9sruWGkcOPs>

קישור לספוטיפיי: <https://did.li/oH6fT>

בראשית היה לא כלום, רק חושך ודממה

מדבר האלוהים בקע יפי האדמה

מעל הערוצים קורצו כוכבי יהלומים

בעשב החדש הופיעו יצורים אילמים

והאדם היה פרודה ברצף האינסוף

שאלוהים בחוכמתו שמר אותה לסוף.

לכל מילות השיר, היכנסו לקישור <https://did.li/ZqZHZ>

שאלות לדין ושיח:

- ? האם המציאות המצטיירת מן השיר אופטימית?
- ? מהו היחס שבין האדם לטבע לפי השיר?

החטיבה לחינוך ולקהילה, המחלקה הפדגוגית

- ? "התעצמנו מאז" – האם המשמעות של ההתעצמות בשיר היא חיובית? בסיפור גן העדן ומיתוס עץ הדעת ההבנה, הידע והדעת למעשה הוציאו את האדם מגן העדן. האם הקדמה והתפתחות המדע והטכנולוגיה מועילות לאדם או הרסניות עבורו? ולטבע?
- ? במה אנחנו רואים את השפעתו ההרסנית של האדם על הטבע?
- ? במה אנו מרגישים כיום את משבר האקלים שעליו כולם מדברים?
- ? הקרינו / שלחו בוואטסאפ את הסרטון "כל מה שרציתם לדעת ולא העזתם לשאול על משבר האקלים", שיצרו נערות ונערי מחאת הנוער למען האקלים:
<https://www.youtube.com/watch?v=YbXiDf1vaMk&t=39s>
- ? האם לאור משבר האקלים, אנחנו יכולים לראות את הרלוונטיות של השיר הזה?
- ? האם השיר מציג איזון בין תפיסת כל אדם את עצמו כתכלית הקיום ובין הצורך לשמור על הבריאה ולטפחה?
- ? בהמשך למשפט "אבות קובעים את המחיר שמשלמים בניהם" אפשר להראות או לשלוח למשתתפים את הקטע הירושה מתוך "ארץ נהדרת" עונה 19
<https://tinyurl.com/2p85a5yk>. על מי באמת חלה האחריות?
- ? איזה חותם, לפי השיר ולפי הסרטון, משאיר האדם בעולם?

מדרש תמונה – מה נשאר אחרינו לדורות הבאים? מה הם ידעו עלינו?

	
<p>ציור סלע בהר כרכום בנגב, שבו נמצא ריכוז ציורי הסלע הגדול ביותר בעולם – 40,000 ציורי סלע של חיות, אוניות, אנשים מתפללים, נחשים ודברים שנראים כמו לוחות הברית. מצוירים מתקופת הפליאוליט (תקופת האבן הקדומה לפני 14,000 שנה) עד כתובות ערביות בנות כמה מאות שנים.</p>	<p>"סלע המסטיקים" בנחל ג'ילבון ברמת הגולן, 2016. "והנה – בטיול בגולן, עם הנוף המופלא, הנחלים, המפלים, המצוקים והצמחים – פתאום... איחס! סלע של מסטיקים... בנחל ג'ילבון היפהפה. מסטיקים לעוסים בכל הצבעים..."</p>

ציורי מערות הם ציורים שנמצאים על קירות ומערות ותקרות. לרוב מתייחסים לאלה שמוצאם פרהיסטורי. מטרת ציורי המערות מתקופת האבן הקדומה אינה ידועה. הראיות מצביעות על כך שהן לא נועדו רק לקישוט אזורי המגורים, שכן במערות שבהן הופיעו הציורים לא נמצאו סימני חיים מתמשכים ולעיתים קרובות הן נמצאו במערות שאין אליהן גישה קלה. תאוריות מסוימות טוענות כי הן נועדו לתקשורת עם אחרים, בעוד שתאוריות אחרות מייחסות להן תכלית דתית או טקסית. ציורי הקיר מאפשרים לנו ללמוד על תקופות היסטוריות, מנהגים, אורח חיים, פולחן ואמונה.

בישראל ישנם מספר אתרים שבהם יש "סלעי מסטיק", שהם סלעים שעליהם הדביקו מטיילים במהלך השנים עשרות ומאות של מסטיקים לעוסים. גם גזעי עצים הפכו למטרה להדבקת מסטיקים.

החטיבה לחינוך ולקהילה, המחלקה הפדגוגית

שאלות לדיון ושיח:

- ? מה דעתכם על אופן השארת החותם המודרני בדמות סלע המסטיק בטבע?
- ? אומנם תופעה זו היא (עדיין) שולית, אך היא מצטרפת לכתיבת שמות וחריטה על סלעים וגזעי עצים, הבערת מנגל בתוך גזעי עצים, השארת סימני צמיגי ג'יפים וטרקטורונים בשטחים ובחופים, השארת פסולת ועוד.
- ? מה נרצה לספר לדורות הבאים אחרינו על עצמנו, על אורח החיים שלנו, מנהגינו והערכים המובילים אותנו?

מתוך "הודו – יומן דרכים" / עזריאל קרליבך

"... עליכם לסלוח לו' אמר בעל הבית והצביע עליי, 'יש להם ספר שלא הגיע אל חלק העולם שלנו... ספר זה מתחיל בסיפור על בריאת העולם. יודעים אתם כיצד מתארים הם לעצמם שהעולם נברא? שבעה ימים טרח האל, וברא תחילה שמים וארץ, וירח וכוכבים, ואחר כך יבשת וימים, ואחר כך חיה ועוף, והכל למען גולת הכותרת שלו, בחיר היצירה ומטרת כל היקום, ויודעים אתם מי הוא אותו עליון מכל?'"

איש מבין המסובים לא ידע. ניחשו אבל לא מצאו.

'האדם!' אמר בעל הבית בתרועה.

כולם פרצו בצחוק אדיר. הזקנים כרסם רעדה מצחוק, והצעירים גיחכו מבוישים משהו, כאילו סיפר מי בדיחה של ניבול פה.

'אם כן' שאלו, 'למה נבראו הכוכבים, שאין לו לאדם כל תועלת בהם? חי חי חי. האדם אינו יכול לגור בהם? חא חא חא ... ולשם מה כל הנשרים והברבורים, הינשוף והזרזיר, העיט והקוקיה, התוכי ובת היענה? ומה צורך בנמר ובזאב, ביחמור ובשועל, בכלב הים ובליש? ובשביל מי הרי ההימלאיה הגבוהים ואיי הים השוממים, ולשם מה צוקי סלעים ויערות עד – מה טעם עולם ומלואו? מה? היכן השכל וההגיון?'"

בעל הבית התחייך חיוך רחב.

'ההגיון', אמר, 'פשוט מאוד. הם המציאו לעצמם את האגדה הזאת, כדי שיוכלו לעשות ככל העולה על שרירות ליבם. כדי שיוכלו לרדוף אחרי תאוותיהם בלא כל רסן. הם אמרו שהאדם הוא תכלית הבריאה, כדי שיהא לו צידוק לדרוך על כל היצורים, להתאכזר לכל היקום, לשעבד לעצמו את כל אשר עיניו רואות, להשמיד להנאתו מכל הבא לידו – שכן הכל נחות דרגה לגביו, הכל נוצר רק למענו, עולם נבנה על מנת שהוא יהרוס אותו... הוא שאמרת... פראים...'"

'... ומכאן', סיכום בעל הבית, 'גם כל המלחמות שלהם. הכל נובע מספרי הקודש, המורים אותם אמונה טפלה זו, שהעולם לא נברא אלא למענם, וכל שעיניהם מגלות לא נועד אלא לספק את יצריהם. ומכאן, מבינים אתם, גם פצצת האטום...'"

עכשיו נתבהר להם הכל..."

שאלות לדיון ושיח:

- ? האם אתם יכולים לקבל את האמירה "הם אמרו שהאדם הוא תכלית הבריאה, כדי שיהא לו צידוק לדרוך על כל היצורים, להתאכזר לכל היקום, לשעבד לעצמו את כל אשר עיניו רואות, להשמיד להנאתו מכל הבא לידו"? האם זה מה שהאנושות באמת עושה?
- ? האם משבר האקלים הוא התוצאה של התנהלות זו של האדם בטבע?

החטיבה לחינוך ולקהילה, המחלקה הפדגוגית

- ? במי בסופו של דבר אנחנו פוגעים?
? האם לפי הקטע של קרליבך, שליטת האדם בעולם נגמרת בשליטה בטבע?
? אם נחזור למדרש הראשון של קהלת רבה, " ... וכל מה שבראתי, בשבילך בראתי..." – האם
ה"בריאה" שאליה מתייחס המדרש היא רק הטבע? אולי גם ההתייחסות לאדם?
? האם אפשר להבין את הקריאה "שלא תקלקל ותחריב את עולמי" גם כקריאה להימנע
מקלקול רוחני (ולא רק גשמי) של האדם בעולם?
? מה ביכולתנו לעשות למען תיקון עולם והשפעה על סביבה טובה יותר?

1. למידע ונתוני פסולת בישראל, היכנסו לאתר המשרד להגנת הסביבה בכתובת:
<https://did.li/kYglw>
2. למידע בנושא משבר האקלים, היכנסו לאתר אקלים ישראל בכתובת:
<https://climatechangeisrael.org/about/>